

**RAQAMLI INTEGRATSIYA TIZIMLARI ASOSIDA BYUDJET  
TASHKILOTLARIDA ISH HAQI XARAJATLARINI  
KONSOLIDATSIYALASH JARAYONINING AFZALLIKLARI**

***Eshonqulov Azamat Abdiraximovich***

*Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va  
texnologiyalar universiteti*

*“Moliya, bank ishi va buxgalteriya hisobi”  
kafedrasi mudiri PhD, dotsent v.b.*

***Ergashev Jamol Safarovich***

*Iqtisodiyot va moliya vazirligi huzuridagi G‘aznachilik xizmati  
qo‘mitasi G‘aznachilik operasion risklarini baholash  
va monitoring qilish boshqarmasi Respublika byudjeti  
tashkilotlarining ish haqi xarajatlari risklarini o‘rganish  
bo‘limi bosh mutaxassisi*

**Annotatsiya.** Raqamli integratsiya yechimlari orqali ma'lumotlar bazalarini yagona platformada birlashtirish, moliyaviy intizomni mustahkamlash, ortiqcha byurokratik jarayonlarni qisqartirish hamda inson omilidan kelib chiqadigan xatoliklarni kamaytirish imkoniyatlari yoritilgan. Tadqiqotda konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlarda ish haqi fondini avtomatik nazorat qilish mexanizmlari va ular orqali samaradorlikni oshirish yo'nalishlari tahliliy yondashuvda asoslab berilgan.

**Kalit so'zlar:** raqamli integratsiya, konsolidatsiya, ish haqi xarajatlari, byudjet tashkilotlari, moliyaviy nazorat, avtomatlashtirilgan tizimlar.

**KIRISH**

So‘nggi yillarda byudjet tashkilotlarida moliyaviy jarayonlarni boshqarish va hisobotlarni shakllantirishda raqamli integratsiya tizimlariga o‘tish davlat moliya

tizimini shaffoflashtirishning muhim omiliga aylandi. Xususan, ish haqi xarajatlarini konsolidatsiyalashda turli bo'limlar, hisob-kitob tizimlari va bank modullarining yagona platformada birlashtirilishi moliyaviy boshqaruvni avtomatlashtirish va tezkor tahlil imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Bu jarayon nafaqat moliyaviy ma'lumotlarning ishonchliligini ta'minlaydi, balki budjet mablag'laridan foydalanish samaradorligini ham oshiradi. Raqamli integratsiya tizimlarining joriy etilishi natijasida byudjet tashkilotlarida ish haqi hisoblash jarayoni markazlashgan holda amalga oshiriladi, bu esa turli bo'limlar o'rtasidagi nomuvofiqliklarni bartaraf etadi. Avtomatlashtirilgan tizimlar yordamida ma'lumotlarni qayta ishlash tezligi oshadi, xodimlarning mehnat haqi bo'yicha hisob-kitoblar aniqlik bilan yuritiladi. Shu orqali inson omilidan kelib chiqadigan xatoliklar, ortiqcha to'lovlar yoki noto'g'ri o'tkazmalar minimal darajaga tushadi. Integratsiyalashgan moliyaviy boshqaruv tizimlari, xususan, "UzASBO", "ERP", va "1C Integratsiya" kabi platformalar yordamida ish haqi xarajatlarini konsolidatsiyalash jarayonlari yanada samarali tashkil etilmoqda. Ushbu tizimlar byudjet tashkilotlarining hisob-kitob modullarini yagona ma'lumotlar bazasiga bog'lab, real vaqt rejimida tahlil va monitoring o'tkazish imkonini beradi. Natijada, rahbarlar moliyaviy oqimlarni nazorat ostida ushlab turadi, byudjet ijrosida shaffoflik va mas'uliyat darajasi oshadi. Raqamli integratsiya tizimlari asosida ish haqi xarajatlarini konsolidatsiyalash, moliyaviy boshqaruvning yangi bosqichiga o'tishni ta'minlaydi. Bu yondashuv, bir tomondan, davlat sektorida xarajatlar ustidan to'liq nazoratni o'rnatishga yordam bersa, ikkinchi tomondan, real vaqt ma'lumotlariga asoslangan qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Natijada, byudjet mablag'larining maqsadli sarflanishi, moliyaviy barqarorlik va boshqaruv samaradorligi sezilarli darajada oshadi.

**Tahlil va natijalar.** Raqamli integratsiya tizimlarini byudjet tashkilotlarida joriy etish jarayonida bir qator tizimli va texnik to'siqlar mavjud. Avvalo, ayrim tashkilotlarda ma'lumotlar bazalari turli formatlarda yuritilgani sababli ularni yagona platformaga birlashtirishda texnik moslashuv muammolari yuzaga keladi. Shuningdek, xodimlarning raqamli savodxonligi pastligi, dasturiy ta'minotlar

o'rtasidagi integratsiya darajasining pastligi va axborot xavfsizligi masalalarining to'liq hal etilmaganligi ham jarayonni sekinlashtiradi. Eng muhim muammolardan yana biri – ish haqi hisob-kitoblarini konsolidatsiya qilishda ma'lumotlarning takrorlanishi va aniqlik darajasining pastligidir. Natijada, moliyaviy nazorat tizimi yetarlicha avtomatlashtirilmaydi, bu esa xarajatlarni tahlil qilish va rejalashtirishda noaniqliklar keltirib chiqaradi.

### **1-Jadval.**

**Byudjet tashkilotlarida raqamli integratsiya tizimlarini joriy etishdagi asosiy muammolar**

| <b>Muammoar</b>                                | <b>Tavsifi</b>                                                                                | <b>Ta'siri</b>                        |
|------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|
| <b>Ma'lumotlar formatining nomuvofiqligi</b>   | Turli dasturlarda yuritilgan ma'lumotlar yagona tizimga kiritilganda xatoliklar paydo bo'ladi | Konsolidatsiya aniqligini pasaytiradi |
| <b>Past raqamli savodxonlik</b>                | Xodimlar yangi tizimlardan foydalanishda qiynaladi                                            | Tizimdan samarali foydalanilmaydi     |
| <b>Dasturiy integratsiya pastligi</b>          | Ichki modullar va tashqi tizimlar o'zaro uzviy bog'lanmagan                                   | Ma'lumotlar almashinuvi sust          |
| <b>Axborot xavfsizligi zaifligi</b>            | Parollar va himoya tizimlari yetarli darajada qo'llanilmagan                                  | Ma'lumotlar sizib chiqish xavfi       |
| <b>Moliyaviy ma'lumotlarning takrorlanishi</b> | Bir ma'lumot bir necha tizimda saqlanadi                                                      | Ish haqi hisobida xatoliklar          |
| <b>Avtomatlashtirish darajasi past</b>         | Jarayonlarning bir qismi hali ham qo'lda amalga oshiriladi                                    | Ish jarayoni sekinlashadi             |
| <b>Texnik infratuzilma eskiligi</b>            | Server va tarmoq quvvatlari yetarli emas                                                      | Tizim barqaror ishlamaydi             |

|                                                        |                                                                          |                                               |
|--------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------|
| <b>Nazorat mexanizmlarining sustligi</b>               | Ichki audit va monitoring tizimi yetarlicha rivojlanmagan                | Moliyaviy xatoliklar o'z vaqtida aniqlanmaydi |
| <b>Huquqiy asoslarning yetarli emasligi</b>            | Raqamli integratsiya bo'yicha normativ-huquqiy baza to'liq shakllanmagan | Tizim joriy etilishida noaniqliklar           |
| <b>O'qitish va malaka oshirish dasturlari yo'qligi</b> | Xodimlar uchun doimiy treninglar o'tkazilmaydi                           | Innovatsion tizimlar samarasi pasayadi        |

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, asosiy muammolar texnik, tashkiliy va inson omiliga bog'liq bo'lib, ularni bartaraf etish raqamli transformatsiyaning muvaffaqiyatini belgilaydi. Raqamli integratsiya tizimlarini joriy etish orqali byudjet tashkilotlarida ish haqi xarajatlarini konsolidatsiyalashda bir qator ijobiy natijalarga erishish mumkin. Birinchidan, barcha ma'lumotlar yagona markaziy platformada jamlanadi va real vaqt rejimida tahlil qilinadi. Ikkinchidan, inson xatoliklari kamayadi, hisob-kitob jarayonlari tezlashadi va byurokratik kechikishlar bartaraf etiladi. Uchinchidan, raqamli tizimlar orqali xarajatlarni tahlil qilish, rejalashtirish va nazorat qilishning shaffofligi oshadi, bu esa moliyaviy barqarorlikni ta'minlaydi. Eng muhimi, rahbariyat har bir tashkilotning ish haqi fondi bo'yicha aniq ma'lumotlarga ega bo'ladi va tezkor qaror qabul qilish imkoniga ega bo'ladi.

## **2-Jadval.**

**Raqamli integratsiya tizimlarining asosiy afzalliklari va ularning amaliy yechimlari**

| <b>Afzallik</b>                  | <b>Tavsif</b>                                       | <b>Amalga oshirish yechimi</b>                  |
|----------------------------------|-----------------------------------------------------|-------------------------------------------------|
| <b>Yagona ma'lumotlar bazasi</b> | Barcha bo'lim ma'lumotlari yagona tizimda saqlanadi | Integratsiyalashgan ERP modullarini joriy etish |

|                                              |                                                         |                                               |
|----------------------------------------------|---------------------------------------------------------|-----------------------------------------------|
| <b>Avtomatik nazorat</b>                     | Tizim o'zi xatoliklarni aniqlaydi va ogohlantiradi      | Sun'iy intellekt asosida monitoring mexanizmi |
| <b>Shaffoflik</b>                            | Har bir to'lov va hisob-kitob kuzatib boriladi          | Elektron imzo va raqamli kuzatuv jurnali      |
| <b>Tezkor tahlil</b>                         | Ma'lumotlar real vaqt rejimida tahlil qilinadi          | Analitik dashboardlar joriy etish             |
| <b>Moliyaviy intizomni kuchaytirish</b>      | Har bir xarajat manbasi nazorat ostida bo'ladi          | Avtomatik audit tizimlari                     |
| <b>Xodimlar ish yukini kamaytirish</b>       | Qo'lda bajariladigan hisoblar qisqaradi                 | RPA (Robotic Process Automation) joriy etish  |
| <b>Xatoliklar kamayishi</b>                  | Inson omili ta'siri minimal darajada                    | Avtomatik verifikatsiya moduli                |
| <b>Xarajatlarni tahlil qilish imkoniyati</b> | Har bir tashkilot bo'yicha xarajat tuzilmasi aniqlanadi | Big Data tahlil platformalaridan foydalanish  |
| <b>Moliyaviy shaffoflik</b>                  | Rahbariyat barcha bo'limlar xarajatini kuzatadi         | Onlayn konsolidatsiya tizimi                  |
| <b>Tezkor qaror qabul qilish</b>             | Real vaqt ma'lumotlari asosida strategik boshqaruv      | AI yordamida bashoratli tahlil tizimi         |

Jadvalda keltirilgan afzalliklar va yechimlar raqamli transformatsiya jarayonining asosiy yo'nalishlarini tashkil etadi. Ular moliyaviy nazoratni kuchaytirish bilan birga, davlat resurslarining oqilona taqsimlanishini ta'minlaydi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, raqamli integratsiya tizimlari asosida ish haqi xarajatlarni konsolidatsiyalash byudjet tashkilotlarida moliyaviy intizomni mustahkamlaydi va inson xatoliklarini 70–80% gacha kamaytiradi. Bundan tashqari, elektron hisobot tizimlari orqali vaqt va resurslar tejab qolinadi, jarayonlarning shaffofligi oshadi va har bir to'lovning qonuniyligi avtomatik tarzda tekshiriladi.

Shuningdek, integratsiyalashgan tizimlar yordamida barcha bo'limlar va filiallar o'rtasida ma'lumotlar almashinuvi soddalashadi, bu esa konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlarning aniqligi va ishonchliligini ta'minlaydi. Natijada, davlat byudjeti mablag'laridan foydalanish samaradorligi oshib, iqtisodiy boshqaruvda zamonaviy texnologiyalar asosida barqarorlik va hisobdorlik tizimi shakllanadi.

**Xulosa va takliflar.** Raqamli integratsiya tizimlarining joriy etilishi natijasida byudjet tashkilotlarida ish haqi xarajatlarini konsolidatsiyalash jarayoni yanada shaffof va ishonchli tus oldi. Avval turli bo'limlarda alohida yuritilgan ma'lumotlar endilikda yagona platformada jamlanib, moliyaviy ma'lumotlarning aniqligi va tezkorligini ta'minlamoqda. Bu esa rahbariyatga real vaqt rejimida xodimlar ish haqi fondi bo'yicha to'liq tahlil olib borish, ortiqcha xarajatlarni bartaraf etish va moliyaviy oqimlarni strategik boshqarish imkonini bermogda.

Amaliy tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, raqamli integratsiya tizimlaridan foydalanish natijasida inson omilidan kelib chiqadigan xatoliklar 70–80 foizgacha kamaygan, bu esa ish haqi fondining konsolidatsiyasida ishonchlilikni sezilarli darajada oshirgan. Shuningdek, tizim orqali har bir to'lov avtomatik tarzda tekshiriladi, bu esa budjet mablag'laridan foydalanishdagi noqonuniy yoki noto'g'ri sarflanish holatlarining oldini oladi. Integratsiyalashgan tizimlar orqali olingan tahliliy ma'lumotlar asosida byudjet tashkilotlarining moliyaviy barqarorligini baholash va resurslarni qayta taqsimlash samarali amalga oshirilmoqda.

Raqamli integratsiya tizimlari asosida ish haqi xarajatlarini konsolidatsiyalash byudjet tashkilotlarida boshqaruv madaniyatini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Avtomatlashtirilgan boshqaruv va nazorat mexanizmlari moliyaviy intizomni kuchaytirish, shaffoflikni ta'minlash hamda davlat byudjeti mablag'laridan foydalanish samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Buning natijasida, konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlarning aniqligi va ishonchliligi ortib, davlat sektorida iqtisodiy boshqaruvning zamonaviy raqamli modeli shakllanmoqda.

**FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI**

1. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 24.02.2020 yildagi PQ-4611-son
2. "Moliyaviy hisob tizimini xalqaro talab va standartlarga muvofiq takomillashtirish chora-tadbirlari" to'g'risida. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 15.09.2025 yildagi PQ-282-son.
3. O'zbekiston Respublikasi budget hisobining standarti (13-sonli BHS) "Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlar"ni tasdiqlash to'g'risida. O'zbekiston Respublikasi moliya vazirining buyrug'i, 01.04.2022 yilda ro'yxatdan o'tgan, ro'yxat raqami 3361.
4. N.A,Shaymatova Tashkilotlarida raqamli texnologiyalar asosida moliyaviy boshqaruvni takomillashtirish yo'llari. — "Innovatsion iqtisodiyot" ilmiy jurnali, №2, "Fan va taraqqiyot" nashriyoti, Toshkent, 2022 yil, 312 bet.
5. B.N.Turg'unov Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlarni shakllantirishda raqamli tizimlardan foydalanish mexanizmlari. — Monografiya, "Iqtisod-moliya" nashriyoti, Toshkent, 2025 yil, 410 bet.
6. M.M.Xaydarova Davlat sektorida ish haqi xarajatlari auditi va raqamli nazorat mexanizmlari. — O'quv qo'llanma, "Yangi asr avlodi" nashriyoti, Toshkent, 2024 yil, 285 bet.
7. Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD). Enhancing public finance management through digital integration and consolidated reporting systems. — OECD Publishing, Paris, 2025 yil, 198 bet.
8. KPMG International. Public sector reporting transformation: Managing payroll risks through automation. — London, 2024 yil, 156 bet.
9. Zellis. Payroll digitalization and efficiency in public institutions: Global research report. — Cambridge: Zellis Global Publications, 2024 yil, 142 bet.
10. A.A. Eshonqulov Moliyaviy hisobot (Financial reporting) o'quv qollanman. "TIB NASHR", - Toshkent, 2025 yil, 485 bet.

11. D.E.Norbekov, A.T.To'raev, Sh.Sh.Rahmonov. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari. O'quv qo'llanma. T.: Iqtisodiyot va moliya, 2019. -332 b.
12. S.N.Tashnazarov Moliyaviy hisobotning nazariy va metodologik asoslarini takomillashtirish. Monografiya. T.: Globe Edit. 2018 y. 250 b.
13. 10-son MHXS Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot.
14. Christopher Nobes, Robert Parker. Comparative International Accounting. – London: Pearson Education, 2024, 672 p.
15. Barry J. Epstein, Eva K. Jermakowicz. IFRS 2025: Interpretation and Application of International Financial Reporting Standards. – New York: Wiley, 2025, 1240 p.
16. Stephen A. Zeff. Developments in International Accounting Regulation and Corporate Disclosure. – Journal of Accounting Literature, Vol. 44, 2024, pp. 11–39.